

Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική
Ιστορία
18^{ος} – 20^{ος} αιώνας
Μάθημα 7ο

Παιδαγωγική Σχολή, Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης
Κουσερή Γεωργία

Στο μάθημα αυτό θα ασχοληθούμε με:

- Την Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο

Τα αίτια, η έκρηξη και τα μέτωπα του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου

Τα αίτια

- **Ιμπεριαλισμός**

Η πολιτική επέκτασης των βιομηχανικά αναπτυγμένων κρατών σε βάρος άλλων.

- **Εθνικισμός**

Οι λαοί της Ευρώπης δεν ήταν διατεθειμένοι να ανεχτούν την προσβολή της εθνικής τους αξιοπρέπειας, προκειμένου να διατηρηθεί η ειρήνη.

- **Μιλιταρισμός**

Ο υπερτονισμός των στρατιωτικών αξιών επικρατούσε όλο και περισσότερο, ευνοώντας την ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας και αναδεικνύοντας τη θέση ότι ο πόλεμος ήταν ο κύριος τρόπος επίλυσης των διεθνών διαφορών.

Τα αντίπαλα στρατόπεδα

- *Κεντρικές Δυνάμεις ή Τριπλή συμμαχία*: Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία.
- *Αντάντ*: Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία.

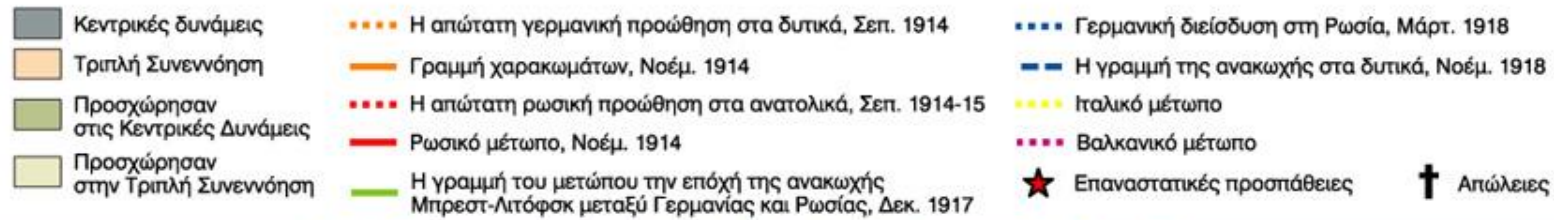
Η αφορμή

- Αφορμή ήταν η δολοφονία του διαδόχου του αυστριακού θρόνου Φερδινάνδου Φραγκίσκου στο Σεράγεβο της Βοσνίας τον Ιούν. του 1914.

Τα κύρια μέτωπα

- *Δυτικό μέτωπο*: Γερμανία - Γαλλία, Βρετανία.
- *Ανατολικό μέτωπο*: Γερμανία – Ρωσία.
- *Βαλκανικό μέτωπο*: Αυστροουγγαρία, Οθωμανική Αυτοκρατορία, Βουλγαρία - Σερβία, Ελλάδα.

Ο Α' παγκόσμιος πόλεμος: συμμαχίες, πολεμικά μέτωπα, απώλειες

Η προπαγάνδα του πολέμου

Α΄ παγκόσμιος πόλεμος
(1914-1918)

Oh, Boy!
that's
the Girl!

THE
SALVATION
ARMY
LASSIE

GO!

**IT'S YOUR
DUTY LAD**

JOIN TO-DAY

WOMEN OF BRITAIN

SAY -

"GO!"

Daddy, what did YOU do in the Great War?

**IT IS FAR BETTER
TO FACE THE BULLETS
THAN TO BE KILLED
AT HOME BY A BOMB**

**JOIN THE ARMY AT ONCE
& HELP TO STOP AN AIR RAID**

GOD SAVE THE KING

BRITONS

JOIN YOUR COUNTRY'S ARMY!
GOD SAVE THE KING

Reproduced by permission of LONDON OPINION

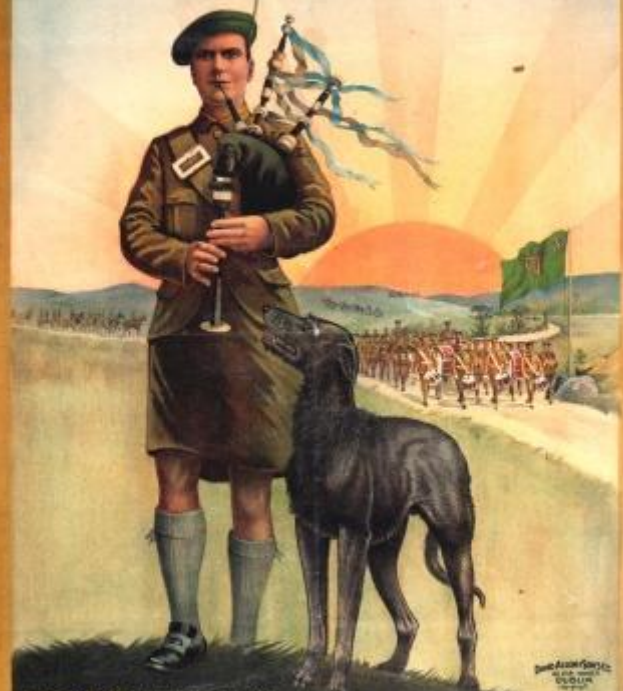
FOR THE GLORY OF IRELAND

'WILL YOU GO OR MUST I?'

THE CALL TO ARMS

**IRISHMEN
DONT YOU HEAR IT ?**

BY THE GREAT BRITAIN

Αντιμιλιταριστές

Καρλ Λίμπκνεχτ

(1871-1919)

- Μαζί με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ αγωνίστηκαν κατά του γερμανικού μιλιταρισμού
- Ήταν ο μόνος από τους βουλευτές του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος που καταψήφισε τον προϋπολογισμό για τον πόλεμο

Ρόζα Λούξεμπουργκ (1871-1919)

- Από το 1900 η Ρόζα Λούξεμπουργκ εξέφρασε τη γνώμη της για τα ισχύοντα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα σε διάφορα άρθρα ευρωπαϊκών εφημερίδων. Οι επιθέσεις της στον γερμανικό μιλιταρισμό και ιμπεριαλισμό έγιναν ισχυρότερες καθώς προείδε τον επερχόμενο πόλεμο και προσπάθησε να πείσει το SPD να ταχθεί εναντίον του πολέμου.

Λέων Τρότσκι

(1879-1940)

- Υποστήριζε διεθνιστικές αντιπολεμικές θέσεις
- *"Ειρήνη χωρίς αποζημιώσεις ή κατακτήσεις, ειρήνη χωρίς κατακτητές ή κατακτημένους"*

Οι επιχειρήσεις του 1916

- Μεγάλη επίθεση της Γερμανίας το Φεβρουάριο του 1916 στο Βερντέν.
- Γαλλοβρετανική επίθεση στο Σομ.

Η καμπή του 1917

- *Γαλλία*: αναπτύχθηκε ισχυρό σοσιαλιστικό αντιπολεμικό κίνημα και εκδηλώθηκαν ανταρσίες στο μέτωπο που καταπνίγηκαν.
- *Ρωσία*: εκδηλώθηκε η Οκτωβριανή επανάσταση του 1917 και η κομμουνιστική κυβέρνηση, αφού σύναψε συνθήκη ειρήνης με τη Γερμανία, αποσύρθηκε από τον πόλεμο.
- *ΗΠΑ*: συμμαχισαν με την Αντάντ τον Απρ. του 1917 και συνέβαλαν καθοριστικά στη νίκη της.
- *Ελλάδα*: τον Ιούνιο του 1917 εισήλθε στον πόλεμο ως σύμμαχος της Αντάντ.

Προς το τέλος του πολέμου

- Στη Γερμανία ξέσπασε σοσιαλιστική επανάσταση, που ανέτρεψε τον Κάιζερ.
- *Απολογισμός του πολέμου*: περίπου 8.000.000 νεκροί, 20.000.000 τραυματίες και τεράστιες υλικές καταστροφές.

Πόλεμος
χαρακωμάτων
Η τεχνολογία του
πολέμου

Ι. Πόλεμος χαρακωμάτων

Φωτογραφίες χαρακωμάτων από το δυτικό μέτωπο. Τα χαρακώματα αποτέλεσαν σύστημα αμυντικών οχυρώσεων, το οποίο προσέδωσε μια στατική μορφή στις πολεμικές επιχειρήσεις, συντελώντας στην παράταση του πολέμου, στην αίσθηση της ματαιότητας της πολεμικής προσπάθειας και σε σκληρή δοκιμασία της ψυχικής ισορροπίας των στρατιωτών.

Γερμανοί στρατιώτες στα καταφύγιά τους, σαν σε τραινάκι από λαγοφωλιές.
The Illustrated War News, 30 Δεκ. 1914

Η ανάπαυση του πολεμιστή. Φωτογραφία που φυλάσσεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Σκωτίας

Η τεχνολογία του πολέμου

Αεροσκάφη, τεθωρακισμένα, νέου τύπου πλοία και υποβρύχια, ακόμη και χημικά όπλα χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά στα πεδία μάχης του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, που άφησε πίσω του εκατομμύρια νεκρούς και ανέτρεψε τις γεωπολιτικές ισορροπίες.

Η τεχνολογία του πολέμου

Επειδή ήταν ένας πόλεμος χαρακωμάτων, αδυσώπητος και ιδιαίτερα σκληρός, ο επιτιθέμενος δεν μπορούσε να διασπάσει την άμυνα του αντιπάλου.

Εκατομμύρια άνθρωποι σκοτώνονταν στα χαντάκια και στα συρματοπλέγματα στα μέτωπα. Το ιππικό αποδείχθηκε ανίκανο να συνδράμει σε αυτό τον πόλεμο. Η εποχή του είχε τελειώσει.

Τα κανόνια

Το τεράστιο κανόνι ζύγιζε υπερβολικά πολύ, όλα τα μέρη του μαζί έφταναν τους 43 τόνους.

Τα τανκς

Το 1915 κατασκευάζεται το πρώτο τεθωρακισμένο στη Μεγάλη Βρετανία και ακολουθεί το Μαρκ Ι άρμα μάχης το οποίο το επέδειξε ο βρετανικός στρατός στις δύο Φεβρουαρίου του 1916, στη μάχη του Σομμ.

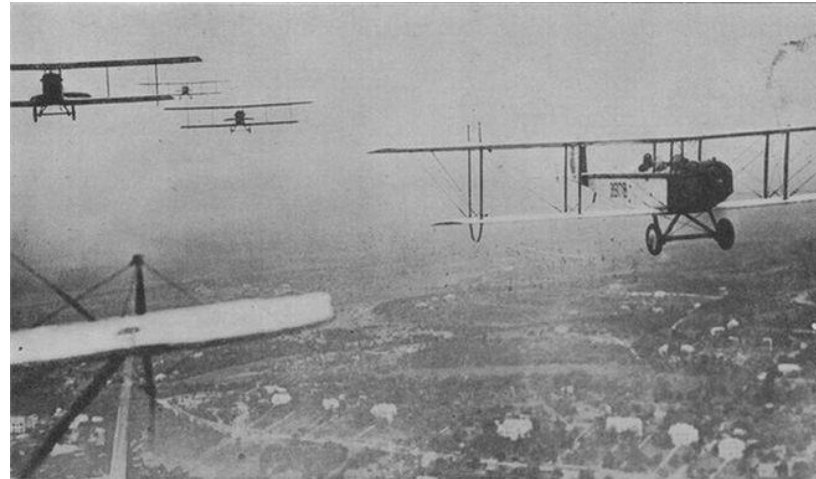
Τα υποβρύχια

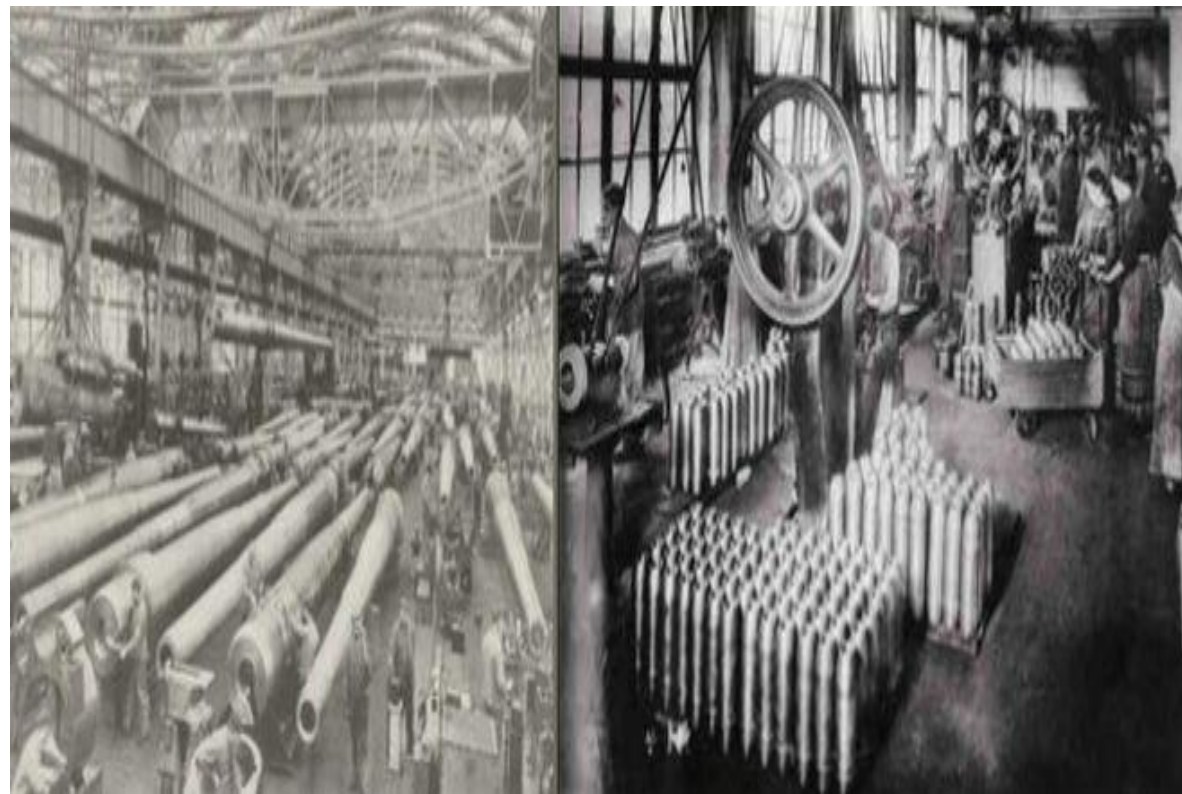
Αντιαεροπορικά και μαχητικά αεροσκάφη

Μαχητικά αεροσκάφη

Οι χειροβομβίδες

Οι χειροβομβίδες

Χημικά, αέριο
μουστάρδας και οι
φρικτοί θάνατοι στα
χαρακώματα

Ο χημικός πόλεμος

Οι συνέπειες του πολέμου

«Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος έθεσε επί ποδός πολέμου 65.000.000 άντρες, άφησε πάνω από 8.000.000 νεκρούς και άλλους 21.000.000 τραυματίες. Σάρωσε τέσσερις από τις παλιές αυτοκρατορίες της ηπείρου και έκανε την Ευρώπη «ένα εργαστήριο πάνω σ΄ ένα τεράστιο νεκροταφείο» σύμφωνα με τη ρήση του Τσέχου πολιτικού Τόμας Μάζαρικ».

Συνέπειες των συνθηκών ειρήνης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

- Δημιουργήθηκε πληθώρα μειονοτήτων σε πολλές χώρες.
- Η Γερμανία καταδικάστηκε επίσημα ως υπεύθυνη για τον πόλεμο και για τις συνακόλουθες καταστροφές, προσέβαλε τους Γερμανούς και ευνόησε την ανάπτυξη ακραίων εθνικιστικών κινημάτων, με πρώτο το ναζιστικό, που οδήγησε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Η συνθήκη ειρήνης των νικητών με την Οθωμανική Αυτοκρατορία που προέβλεπε την απώλεια εδαφών, τα οποία προσαρτήθηκαν σε άλλες χώρες ή αποτέλεσαν ανεξάρτητα κράτη, σε συνδυασμό με την ταπεινωτική μεταχείριση από τους Συμμάχους, ευνόησε την ανάπτυξη ενός εθνικιστικού κινήματος με επικεφαλής τον Μουσταφά Κεμάλ, το οποίο μεταμόρφωσε την Τουρκία σε εθνικό κράτος.

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στα Βαλκάνια

Η καθημερινότητα του πολέμου στα Βαλκάνια και τα εγκλήματα πολέμου κατά του άμαχου πληθυσμού.

Φωτογραφικό υλικό από την έκθεση «Πόλεμος και Ειρήνη» που έγινε στο Ινστιτούτο Γκαίτε

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, αποτελεί ένα μείζον ιστορικό γεγονός που άλλαξε τον κόσμο και σήμανε το οριστικό τέλος των αυτοκρατοριών. Ένα γεγονός που οδήγησε στη διαμόρφωση των Βαλκανίων του 20ού αιώνα, την περιοχή από την οποία άρχισε το πρωτόγνωρο αιματοκύλισμα του 1914-18, με θύματα που μετρήθηκαν σε εκατομμύρια για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας.

- Η έκθεση Πόλεμος και Ειρήνη στα Βαλκάνια, που φιλοξενήθηκε στο Ινστιτούτο Γκαίτε, παρουσίασε τις δουλειές πέντε φωτογράφων, οι οποίοι κατέγραψαν τον πόλεμο αυτό και την καθημερινότητά του στα Βαλκάνια, την περίοδο 1914-1918. Οι φωτογραφίες τους δείχνουν ένα άγνωστο μέχρι σήμερα θέατρο των πολεμικών επιχειρήσεων.

- Ο Αμερικανός Lewis Hine φωτογράφησε παιδιά-θύματα του πολέμου. Θέμα της δουλειάς ενός άλλου Αμερικανού φωτογράφου, του Ariel Vargas , είναι η Θεσσαλονίκη μετά την απόβαση των συμμαχικών στρατευμάτων. Ο Ρώσος Sampson Tchernoff κατέγραψε την υποχώρηση του σερβικού στρατού στα βουνά της Αλβανίας. Δύο ανώνυμοι φωτογράφοι, τέλος, που ανήκαν στον γερμανικό και τον γαλλικό στρατό αντίστοιχα, φωτογράφησαν την καθημερινότητα του πολέμου στα Βαλκάνια και τα εγκλήματα πολέμου κατά του άμαχου πληθυσμού.

Ανώνυμος Γάλλος πολεμικός φωτογράφος: Διανομή αλευριού από Σέρβους στρατιώτες, Νοέμβριος 1916 © Ministère de la culture – Médiathèque du Patrimoine, Dist.RMN-Grand-Palais

Ανώνυμος Γερμανός πολεμικός φωτογράφος: Τουρκικό ιππικό περιπολεί στο μακεδονικό μέτωπο © Geiser Theodore (mons) Collection

ARIEL VARGES Ινδικά στρατεύματα εκπαιδεύονται στη χρήση αντιασφυξιγόνων
μασκών.

Ariel Vargas: Ελληνόπουλα κουβαλάνε όπλα και εφόδια των μόλις αφιχθέντων Γάλλων στρατιωτών στη Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 1916 © IWM Q 31776

Στη Γερμανία και τη Γαλλία χάθηκε περίπου το 4% του πληθυσμού, αλλά στα Βαλκάνια το ποσοστό είναι πολύ υψηλότερο – τρομακτικά υψηλότερο. Αθώοι χωρικοί απαγχονίστηκαν σε αντίποινα για τις δράσεις ανταρτών.

LEWIS HINE Πρόσφυγες κατευθύνονται προς την Αλβανία.
Πόσα μίλια άραγε να περπάτησαν μόλο το βιος τους στην πλάτη τους;

Η φρίκη του πολέμου σύντροφοι. ΑΝΩΝΥΜΟΣ Γερμανός φωτ.
(πολίτες –μεταξύ τους παιδιά- νεκροί από χημικά αέρια)

LEWIS HINE Τουρκόπουλο στη Θεσσαλονίκη μόλις έχει πάρει φαί απ' τον Αμερικανικό Ερυθρό Σταυρό.

LEWIS HINE Βελιγράδι χριστούγεννα 1918 Πλανόδιος βιολιστής.

ARIEL VARGES 30 Ιουλίου 1916 Ρωσικό πεζικό παρελαύνει στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης μετά την απόβασή του.

**Σερβόπουλα με ηλικία του αυστο-ουγγρικού στρατού
παίζουν τους στρατιώτες**

**ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ Σερβόπουλα
στο χωριό τους που μόλις κατακτήθηκε**

Lewis Hine: Τούρκος γαλατάς και ένας επιμελής οδοκαθαριστής,
Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1918 © Library of Congress

Πόλεις ολόκληρες ερήμωσαν και οι κάτοικοί τους μεταφέρθηκαν με τη βία για καταναγκαστική εργασία. Εκατοντάδες χιλιάδες ξεριζώθηκαν ή θανατώθηκαν. Εκατομμύρια πέθαναν από υποσιτισμό και επιδημίες, βρέθηκαν δίχως πατρίδα ή ορφάνεψαν.

Sampson Tchernoff: Ο σερβικός στρατός υποχωρεί στον ποταμό Μοράβα, 1915 © University of Kentucky Special Collections Research Center

*Ανδρες της 27ης Μεραρχίας παίζουν μπάντμιντον σε χωριό της Θεσσαλονίκης
(Φωτογραφία του Ariel Vargas)*

Οικογένεια Σέρβων προσφύγων ετοιμάζει φαγητό σε δρόμο χωριού

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Ο εθνικός διχασμός (1915-1922)

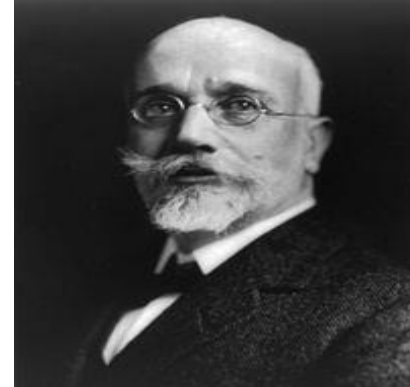
- Από το 1912: ο Βενιζέλος κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού
- 1913: ανάρρηση του Κων/νου στο θρόνο
- Μέχρι το 1915: συνεργασία Βενιζέλου- Κωνσταντίνου
- Διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής ανάλογα με την άποψη του Βασιλιά (ενισχύθηκαν οι εχθροί της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας)

Η διαφωνία Βενιζέλου – Κων/νου

- Ο Βενιζέλος, θεωρώντας ότι η Αντάντ θα κέρδιζε τον πόλεμο και προσβλέποντας στην εξασφάλιση εδαφικών ωφελειών για τη χώρα, υποστήριξε ότι η Ελλάδα έπρεπε να ταχθεί στο πλευρό της Αγγλίας και της Γαλλίας.
- Από την άλλη μεριά, ο υπουργός Εξωτερικών Γεώργιος Στρέιτ, ο φιλογερμανός βασιλιάς Κων/νος και το Γενικό Επιτελείο έκριναν ότι η Ελλάδα θα έπρεπε να τηρήσει διαρκή ουδετερότητα (..)

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

- **Οι Φιλελεύθεροι:** υπό την ηγεσία του **Βενιζέλου (πρωθυπουργός της Ελλάδας)** υποστήριξαν τη συμμετοχή της χώρας στον πόλεμο με συμμάχους την Αντάντ, προσδοκώντας ότι η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη από τον πόλεμο ενώ παράλληλα θα προστάτευε τα νεοαποκτηθέντα εδάφη της. Βρήκε υποστηρικτές κυρίως στα αστικά στρώματα της Ελλάδας και της διασποράς και σε όσους ασπάζονταν τις απόψεις της Μεγάλης Ιδέας.
- **Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο:** ήταν υπέρ των Κεντρικών Δυνάμεων. Λόγω όμως των συνθηκών η Ελλάδα δεν μπορούσε να ταχθεί στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων με τους οποίους ο βασιλιάς είχε συγγενικούς δεσμούς (με τη Γερμανία) γι αυτό θεωρώντας αβέβαιη την έκβαση του πολέμου υποστήριξαν την ουδετερότητα της Ελλάδας στον πόλεμο. Υπέρμαχοι αυτής της άποψης ήταν οι πολιτικοί αλλά και χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα όπως οι αγρότες, εκείνοι που είχαν κουραστεί από τους συνεχείς πολέμους, οι σοσιαλιστές και οι μειονότητες της νέας Ελλάδας.
- **Η επιλογή θέσης και συμμάχων στον πόλεμο οδήγησε την Ελλάδα σε μια σειρά από εσωτερικά προβλήματα.**
- Τελικά, η Ελλάδα μπήκε στον πόλεμο τον Ιούνιο του 1917 στο πλευρό της Αντάντ.

- Το 1915 η κυβέρνηση Βενιζέλου εξαναγκάστηκε δύο φορές σε παραίτηση, εξαιτίας της άρνησης του Κων/νου να επιτρέψει στον εκλεγμένο πρωθυπουργό να εφαρμόσει την πολιτική που ενέκρινε ο λαός→Πολιτική κρίση και συνταγματική εκτροπή. Στις εκλογές του Δεκεμβρίου του 1915 απείχε το Κόμμα των Φιλελευθέρων (του Βενιζέλου).
- Την Ελλάδα κυβερνούσε στο εξής ο βασιλιάς Κων/νος και οι σύμβουλοί του, χωρίς ο λαός να εκπροσωπείται ουσιαστικά από το κοινοβούλιο.
- Η κατάσταση έγινε πολυπλοκότερη όταν κινδύνεψε η Μακεδονία από τα βουλγαρικά στρατεύματα την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1916

- Εθνικός Διχασμός (1916-1917): Η διαφωνία σε επίπεδο κορυφής προκάλεσε πολιτική ανωμαλία και δίχασε το λαό, προκαλώντας μίσος αγεφύρωτο ανάμεσα στην βενιζελική και την αντιβενιζελική παράταξη, το οποίο εκδηλώθηκε με ακρότητες και από τις δύο πλευρές (προπηλακισμούς, διώξεις, δολοφονίες).
- Αποκορύφωμα: ο Βενιζέλος οδηγήθηκε στην επανάσταση και δημιούργησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη. Ο Διχασμός επεκτάθηκε και στο στράτευμα, με τους φιλοβασιλικούς αξιωματικούς (Επίστρατοι) και τους βενιζελικούς (Αμυνίτες).

29 Σεπτεμβρίου του 1916: Η τριανδρία των επαναστατών (από αριστερά, οι Κουντουριώτης, Βενιζέλος, Δαγκλής) με ορισμένους από τους συνεργάτες τους

Αντιβενιζελικές γελοιογραφίες

Έννοιες

- Βενιζελισμός
- Αντιβενιζελισμός

Φωτογραφίες από την περίοδο του Εθνικού Διχασμού με οπαδούς του Βενιζέλου και του Κωνσταντίνου που φέρουν τα ανάλογα πλακάτ

- Ο ρόλος των Αγγλογάλλων: Οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Αγγλίας προσπάθησαν να πειθαναγκάσουν την ελληνική κυβέρνηση να εγκαταλείψει την ουδετερότητα → οι στόλοι της Αγγλίας και της Γαλλίας επέβαλαν μερικό αποκλεισμό των ελληνικών παραλίων.

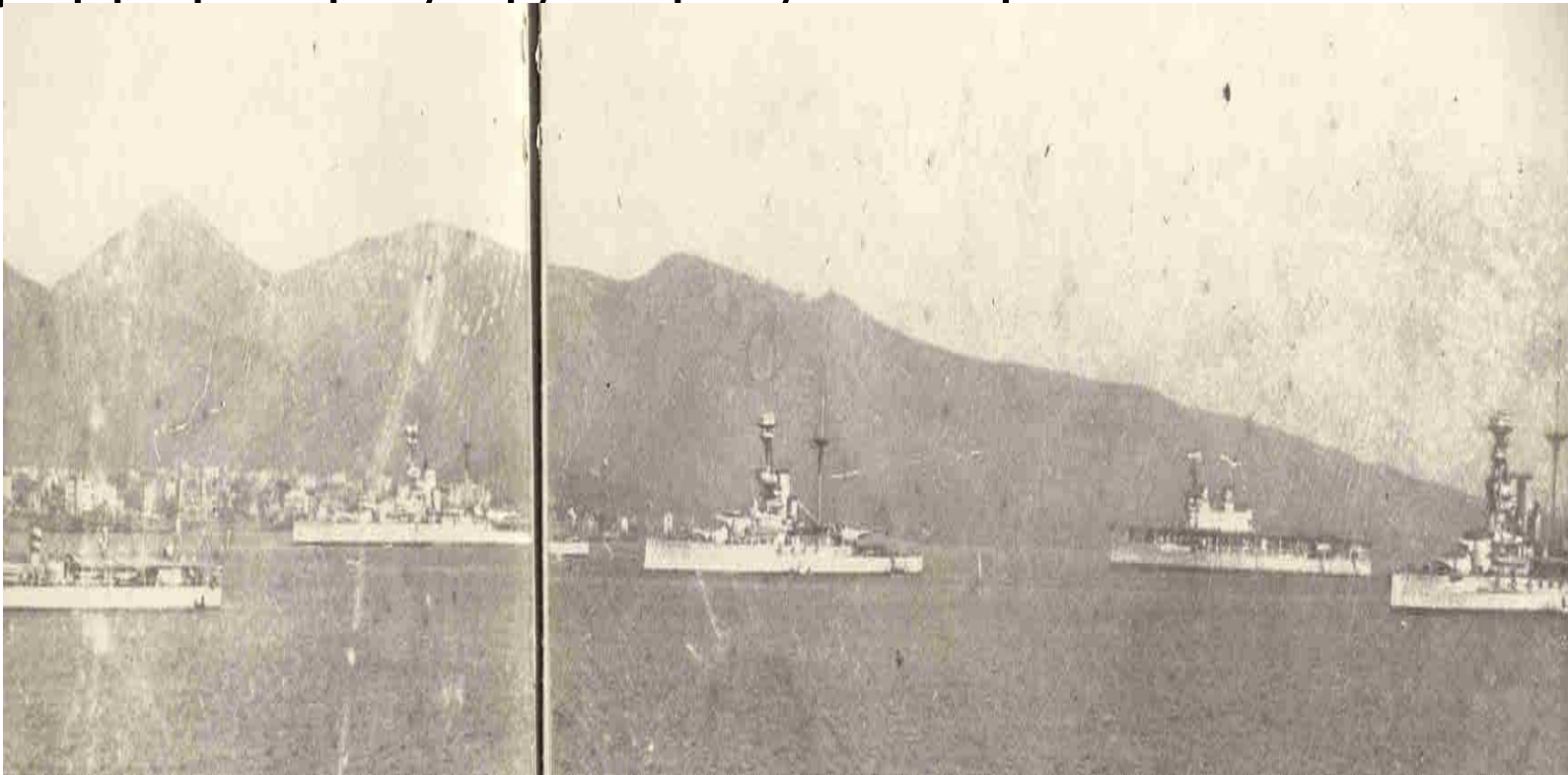
Νοεμβριανά 1916: αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ μονάδων πιστών στην κυβέρνηση της Αθήνας και αγγεμάτων που είχαν αποβιβάσει οι Γάλλοι, για να παραλάβουν πολεμικό υλικό που είχε συμφωνήσει να παραδώσει η κυβέρνηση

Η εκθρόνιση του Κωνσταντίνου και η είσοδος της Ελλάδας στον πόλεμο

- 29 Μαΐου/11 Ιουνίου 1917: τηλεσίγραφο της Γαλλίας (με την υποστήριξη και Αγγλίας, Ιταλίας) με σκοπό την παραίτηση του Κων/νου από τον θρόνο.
- 30 Μαΐου/12 Ιουνίου 1917: αναγορεύεται βασιλιάς της Ελλάδας ο δευτερότοκος γιος του Κων/νου, Αλέξανδρος.
- Άρση του αγγλο-γαλλικού αποκλεισμού. Σχηματισμός νέας κυβέρνησης από τον Βενιζέλο. Κήρυξη του πολέμου εναντίον της Γερμανίας και των συμμάχων της.
- Παρά τον διχασμό και τις συνέπειες της κρίσης στις ένοπλες δυνάμεις, η χώρα κατάφερε να συμβάλει αποφασιστικά στις επιχειρήσεις του μακεδονικού μετώπου, στο πλευρό της Αντάντ, και να εξασφαλίσει έτσι τη θέση της στο τραπέζι των μεταπολεμικών διαπραγματεύσεων.

Νοεμβριανά

- Ο βομβαρδισμός της Αθήνας από την Αντάτ

- Περιγραφή της πρώτης μέρας των κατά τα Νοεμβριανά (Πηγή: Χρ. Χουρμούζιος Τα κατά την 18ην και 19ην Νοεμβρίου 1916 και επέκεινα, τυπ. Εσπερίας, Λονδίνο 1919, σ. 94):

«Τα καταστήματα εκλείσθησαν, αι οδοί ηρημώθησαν, η συγκοινωνία ενεκρώθη. Ο Βενιζελικός κόσμος ευρίσκετο υπό το κράτος εύλογου τρόμου ... δεν ήργησαν να σημειωθούν και αιματηρά επεισόδια ... Η νυξ της αιματηράς ημέρας διήλθε ζοφερά και βαρεία και πλήρης αγωνίας δι' ολόκληρον τον φιλήσυχον πληθυσμόν της πόλεως. Ήδη από των πρώτων εσπερινών ωρών πάσα κυκλοφορία ανά τας οδούς είχε διακοπεί. Η κίνησις των τραμ ανεκόπη επίσης, διαταγή δε της Κυβερνήσεως δεν ανήφθησαν και οι δημοτικοί φανοί.

Συνθήκες που ακολούθησαν τον πόλεμο

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ (1919-1920)

Οι νικητές ανέλαβαν να χαράξουν εκ νέου τον χάρτη της Ευρώπης και της Εγγύς Ανατολής, από τη Βαλτική ως τον Περσικό Κόλπο.

- **Πρωτεργάτες του συνεδρίου:** ο Γάλλος πρωθυπουργός Κλεμανσό, ο Αμερικανός πρόεδρος Ουίλσον και ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, Λόυντ Τζορτζ.

Κατευθυντήριοι στόχοι των νικητριών δυνάμεων:

- η ρύθμιση του γερμανικού ζητήματος, που θα διαιώνιζε τη μειονεκτική θέση της Γερμανίας και θα απέτρεπε επικίνδυνη αύξηση της ισχύος της και
- η χάραξη νέων συνόρων στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη και στην Εγγύς Ανατολή, με γνώμονα όχι τα δυναστικά συμφέροντα, αλλά τις διάφορες εθνότητες.

Συνθήκη των Βερσαλλιών

Υπογράφηκε ανάμεσα στη Γερμανία και τις νικήτριες δυνάμεις, υπερίσχυσαν οι απόψεις και οι επιδιώξεις της Γαλλίας. Οι κυριότεροι όροι της συνθήκης ήταν εδαφικοί, στρατιωτικοί και οικονομικοί. Η Γερμανία υποχρεώθηκε να καταβάλει πολεμικές αποζημιώσεις δυσανάλογες προς τις δυνατότητές της.

Οι ελληνικές διεκδικήσεις

- Την Ελλάδα στο Συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι εκπροσώπησε ο Βενιζέλος.
- Οι ελληνικές διεκδικήσεις περιλάμβαναν τη Β. Ήπειρο, τη Θράκη, τα δυτικά παράλια της Μ. Ασίας και τα νησιά του Α. Αιγαίου.
- Η επιχείρηση προάσπισης των ελληνικών συμφερόντων ήταν εξαιρετικά δυσχερής εξαιτίας της Ιταλίας (που προωθούσε τις επιδιώξεις της στην περιοχή μέσω της Αλβανίας) των ΗΠΑ (που προωθούσαν τις επιδιώξεις τους μέσω της Τουρκίας)

Ωστόσο, η επιθυμία της Αγγλίας και της Γαλλίας να περιορίσουν τις βλέψεις της Ιταλίας μέσω των διεκδικήσεων της Ελλάδας, καθώς και οι χωρίς προηγούμενο επιτυχείς διπλωματικοί χειρισμοί του Βενιζέλου, ο οποίος διέθεσε στους Αγγλογάλλους στρατιωτική δύναμη για επιχειρήσεις κατά των Μπολσεβίκων στην Ουκρανία αποσόβησαν το ενδεχόμενο να απολέσει η Ελλάδα κεκτημένα εδάφη και εξασφάλισαν νέα.

Συνθήκες με τις άλλες ηττημένες δυνάμεις

- **Συνθήκη του Σαιν Ζερμαίν (1919):** με την Αυστρία
- **Συνθήκη του Νειγύ (1919):** με τη Βουλγαρία. Επιβεβαίωσε την ελληνική κυριαρχία επί των εδαφών μεταξύ του Έβρου και του Νέστου έως τα τουρκοβουλγαρικά σύνορα. Προέβλεπε την αμοιβαία και εθελούσια μετανάστευση των Βουλγάρων από την Ελλάδα και των Ελλήνων από τη Βουλγαρία.

Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου 1920) με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Παραχωρήθηκε στην Ελλάδα, η Θράκη, η Δυτική και η Ανατολική, και αναγνωρίστηκε η ελληνική κυριαρχία στα νησιά του Αιγαίου, εκτός από τα Δωδεκάνησα. Επίσης, ανατέθηκε στην Ελλάδα η προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης. Η Κων/πολη και τα Στενά αποτέλεσαν ουδέτερη ζώνη υπό τον έλεγχο συμμαχικής επιτροπής.

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η έκρηξη και η πρώτη φάση της επανάστασης

- Μάρτιος 1917: Πτώση της μοναρχίας στη Ρωσία και ανάληψη της εξουσίας από προσωρινή κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Αλέξανδρο Κερένσκυ.
- Έχουν προηγηθεί ογκώδεις διαδηλώσεις πολιτών στην Πετρούπολη, των οποίων η αντοχή έχει εξαντληθεί και εμφανίζονται ανταρσίες στον στρατό.

- Η προσωρινή κυβέρνηση που εκπροσωπούσε τους φιλελεύθερους αστούς είχε απέναντί της τις συνελύσεις (σοβιέτ) των εργατών και των στρατιωτικών, των οποίων η δύναμη και η επιρροή αυξανόταν συνεχώς και έθεταν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της κυβέρνησης, που προώθησε ορισμένες μεταρρυθμίσεις, αλλά επέμεινε στη συνέχιση του πολέμου.
- Οι Μπολσεβίκοι απαιτούσαν:
την άμεση κατάπαυση των εχθροπραξιών
την ελευθερία των εθνοτήτων
την εθνικοποίηση των γαιών, των μεγάλων επιχειρήσεων και των τραπεζών
τον έλεγχο της βιομηχανικής παραγωγής από τους εργάτες.

Η Οκτωβριανή Επανάσταση και η εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος

- Τον Νοέμβριο (Οκτώβριο με το παλαιό ημερολόγιο) οι Μπολσεβίκοι ανέτρεψαν με τη βία την κυβέρνηση και κατέλαβαν την εξουσία.
- Αμέσως ακολούθησε καταγγελία των συνθηκών που είχε συνάψει έως τότε η κυβέρνηση της Ρωσίας και πρόταση άμεσης ανακωχής.
- Η επαναστατική ηγεσία, ωστόσο, εμφανίστηκε διχασμένη για το ζήτημα της ειρήνης.

- ο Λένιν ευνοούσε την ειρήνη για λόγους εσωτερικούς και κυρίως για να διευκολυνθεί η ανασυγκρότηση του κρατικού μηχανισμού.
  - ο Λ. Τρότσκι τάχθηκε εναντίον της ειρήνης, αλλά υπέρ της διακοπής του πολέμου
  - Μάρτιος 1918: η επαναστατική κυβέρνηση της Ρωσίας δέχτηκε τους γερμανικούς όρους και υπέγραψε τη Συνθήκη του Μπρεστ- Λιτόφσκ
- η Ρωσία εγκατέλειπε στη Γερμανία, την Πολωνία, την Ουκρανία, τη Λιθουανία και τις επαρχίες της Βαλτικής, και στην Οθωμανική αυτοκρατορία την περιοχή του Καυκάσου.

- Η επαναστατική ηγεσία είχε υποσχεθεί την ειρήνη, τη διανομή των γαιών και την αυτοδιάθεση των λαών της προεπαναστατικής Ρωσικής Αυτοκρατορίας, χωρίς όμως να είναι τελικά διατεθειμένη να συμβάλει στον διαμελισμό της χώρας.
- Ο θεωρητικός της Ρωσικής Επανάστασης Βλαδίμηρος Ουλιάνοφ (Λένιν), θεωρώντας ότι τα πολιτικά κόμματα, που αντανakλούσαν τις διάφορες κοινωνικές τάξεις και τα συμφέροντά τους, δεν είχαν πια θέση στη διακυβέρνηση της χώρας, τα κατήργησε, με εξαίρεση το Κομμουνιστικό Κόμμα, που τέθηκε και αυτό υπό την πολιτική κηδεμονία της κομμουνιστικής επαναστατικής ηγεσίας.

Η ίδρυση της Τρίτης Διεθνούς

Μάρτιος 1918: Ιδρύεται στη Ρωσία η Γ΄ Διεθνής, μια διεθνής οργάνωση όλων των κομμουνιστικών κομμάτων με στόχο

- την προαγωγή της παγκόσμιας αντικαπιταλιστικής επανάστασης
- την εδραίωση του κομμουνιστικού καθεστώτος στη Ρωσία

Η εκδήλωση δύο κομμουνιστικών επαναστατικών κινημάτων, των Σπαρτακιστών στη Γερμανία και του Μπέλα Κουν στην Ουγγαρία προξένησε ανησυχία.

Όταν η εξουσία πέρασε από τον Λένιν στον Στάλιν, στόχος έγινε η αποσταθεροποίηση των χωρών με αστικά καθεστώτα.

- Ο βίος της Γ΄ Διεθνούς τερματίστηκε το 1943, ως κίνηση καλής θέλησης της Ρωσίας προς τη Βρετανία και τις ΗΠΑ.

Η ίδρυση και η οργάνωση της ΕΣΣΔ

- 1922: Μετά τον τερματισμό του Εμφυλίου Πολέμου ιδρύθηκε η Ένωση των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ), που αρχικά περιλάμβανε 4 δημοκρατίες: τη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Λευκορωσία και την Υπερκαυκασία, δηλ. τις χώρες της προεπαναστατικής Ρωσικής Αυτοκρατορίας, οι οποίες ήταν αυτόνομες στο πλαίσιο μιας ομοσπονδίας.
- Δημιουργία ενός ισχυρού και αχανούς κράτους, με μόνο, όμως, αναγνωρισμένο κόμμα το Κομμουνιστικό, που ελεγχόταν από τους Ρώσους.